

УДК 343.985

DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.2.50>**Юлія Григорівна ЯЦИК***(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)*

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОМАГАНЬ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

У статті досліджено особу злочинця як ключовий елемент криміналістичної характеристики домагань дитини для сексуальних цілей, що є однією з найгостріших і найбільючіших проблем сучасності. Підкреслено, що актуальність теми зумовлена не лише зростанням кількості таких злочинів, зокрема втягненням дітей у виготовлення дитячої порнографії, а й транснаціональним характером цих діянь, що набув поширення завдяки активному використанню інтернет-технологій. Наголошено, що криміналістична характеристика є не лише системою відомостей про злочин, а й практичним інструментом для працівників правоохоронних органів, дозволяючи їм висувати версії, планувати слідчі дії, оцінювати докази та прогнозувати поведінку злочинця. Особливу увагу приділено кореляційним залежностям між елементами криміналістичної характеристики, що надає їй прогностичного значення. Виокремлено такі ключові характеристики: повнолітній вік (переважно 18–35 років), часто неофіційне працевлаштування, що може свідчити про асоціальний спосіб життя або бажання уникнути контролю. Окремо наголошено на володінні навичками психологічного маніпулювання, що дозволяє зловмиснику встановлювати «довірчі» стосунки з дитиною, використовуючи її вразливості (самотність, низька самооцінка, потреба в увазі) для схилання до подальшої експлуатації. Значна увага приділена активному використанню інтернет-технологій та соціальних мереж для пошуку та встановлення контактів з дітьми. Вказано, що типовою ознакою є схильність до асоціальної поведінки та/або девіантних сексуальних уподобань (педофілія), що проявляється, зокрема, у колекціонуванні дитячої порнографії або попередніх епізодах домагань. Виявлено також схильність до ретельної конспірації та приховування слідів, включаючи використання шифрованих каналів зв'язку, одноразових акаунтів та спеціалізованого програмного забезпечення. Особливо підкреслено, що такі особи часто обирають професії або сфери діяльності, що забезпечують постійний та близький контакт з дітьми (тренери, вчителі, вихователі, волонтери), що дозволяє їм мати безперешкодний доступ до потенційних жертв. Окремо акцентується на тому, що домагання можуть бути як поодинокими злочинами, так і елементами організованої злочинної діяльності, де злочинці діють у співучасті з чітким розподілом ролей (грумери, оператори, розповсюджувачі, фінансисти, технічна підтримка).

Ключові слова: криміналістична характеристика, криміналістична методика, сексуальна експлуатація, сексуальне насильство, методика розслідування, домагання дитини для сексуальних цілей, особа злочинця, ознаки особи злочинця.

Постановка проблеми. Як слушно підкреслює Ю. А. Чаплинська, в процесі кримінального провадження лівова частина діяльності працівників правоохоронних органів, зокрема органів досудового розслідування, та суду спрямована на встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, а також спілкування та проведення низки процесуальних дій, серед іншого з підозрюваним, обвинуваченим, підсудним. Тому цілком зрозуміло, що особа злочинця займає значне місце в системі будь-якої характеристики злочину, серед іншого криміналістичної¹. З огляду на що варто вказати, що особа злочинця як структурний елемент криміналістичної характеристики домагань дитини для сексуальних цілей, з погляду криміналістики, має суттєве інформаційне, орієнтовне та праксеологічне значення².

Ба більше, інформація про особу злочинця, за словами Г. Ю. Нікітіної-Дудікової, дозволяє визначити напрям і методи її пошуку, вибрати найоптимальніші способи розслідування кримінальних правопорушень, спрогнозувати поведінку даної особи в різних ситуаціях, встановити зв'язок між даними про злочинця, способом досягнення протиправного результату та обставинами вчинення злочину, а також отримати відомості про тих, хто найчастіше вчиняє подібні правопорушення³. Створення криміналістичного портрету особи злочинця і його подальше використання є важливим упродовж усього процесу досудового розслідування, оскільки дає змогу висувати версії стосовно події загалом й окремих її обставин, розшукувати особу злочинця, якісно проводити наступні слідчі (розшукові) дії⁴.

Також у цьому контексті заслуговує уваги позиція, яку висловлюють О. В. Бишевець, Т. В. Романенко, згідно з якою аналіз поведінки та психології злочинця дає можливість поряд з іншим установити справжні причини й умови вчиненого злочину, оцінити суспільну небезпеку як діяння, так і самого злочинця, здійснити правильну кримінально-правову кваліфікацію вчиненого діяння й призначити відповідне справедливе покарання⁵.

З вищенаведеного помітно, що особа злочинця є невід'ємним

¹ Чаплинська Ю. А. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 6. С. 181. DOI <https://doi.org/10.15421/3919122/>

² Пчеліна О. В. Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2017. С. 193.

³ Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики у злочинах проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 53. С. 128. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.25>

⁴ Чаплинська Ю. А. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 6. С. 183. DOI <https://doi.org/10.15421/3919122/>

⁵ Бишевець О. В., Романенко Т. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики шахрайств, що вчиняються в мережі Інтернет. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 82.

елементом криміналістичної характеристики домагання дитини для сексуальних цілей і потребує детального дослідження, особливо в контексті відсутності відповідної окремої криміналістичної методики та наявності запиту на дієві криміналістичні рекомендації щодо виявлення, фіксування та розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 156-1 КК України.

Проблематиці формування окремих криміналістичних методик загалом і методик розслідування кримінальних правопорушень, серед іншого сексуального характеру, стосовно дітей зокрема постійно приділяють увагу як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці з різних галузей юридичної науки. Приміром, окремі аспекти постановки та вирішення названої проблеми можна знайти в наукових доробках М. В. Войчишеної, М. М. Єфімова, В. О. Маляррової, Т. П. Матюшкової, Д. Г. Паляничко тощо. Проте, незважаючи на підвищений науковий інтерес, доводиться констатувати, що методика розслідування домагань дитини для сексуальних цілей досі не розроблена, а значить і не сформована криміналістична характеристика цих кримінальних правопорушень. Тому метою представленого дослідження є виокремлення типових ознак особи злочинця як одного з ключових елементів криміналістичної характеристики домагань дитини для сексуальних цілей.

Виклад основного матеріалу. Особа злочинця є біологічною системою ознак, які в своїй сукупності відображають її психологічні, соціальні, демографічні тощо характеристики, дозволяючи сформуванню типовий профіль правопорушника для певного виду кримінальних правопорушень. При цьому знання таких ознак має важливе праксеологічне значення, оскільки допомагає слідчому зрозуміти мотиви та цілі вчинення правопорушення, прогнозувати поведінку учасників злочинної події; висувати версії; планувати слідчі (розшукові), негласні слідчі (розшукові) й інші процесуальні дії; виявляти особливості «почерку» злочинця; розробляти профілактичні заходи і т. п.

У криміналістиці сформувалися різні підходи до виокремлення ознак, які характеризують особу злочинця. Зокрема, Я. В. Фурман до системи особи злочинця включає наступні групи ознак: соціальні (соціальний стан, освіта, національність, сімейний стан, професія тощо); психологічні, (відомості про світогляд, переконання, знання, звички, навики, темперамент); біологічні (стать, вік, фізичні дані, сила, зріст, вага, особливі прикмети)¹.

Свою чергою, Л. І. Керик пропонує виділяти такі ознаки, які властиві злочинцям: демографічні характеристики; професійно-освітні аспекти; сфера зайнятості; зв'язки з жертвою; схильність до вчинення злочинів (наявність судимостей); фізичний та психологічний стани².

Ю. А. Чаплинська переконана, що особа злочинця як елемент

¹ Фурман Я. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики контрабанди культурних цінностей. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 368.

² Керик Л. І. Криміналістична характеристика та основи розслідування доведення до самогубства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2013. С. 9.

криміналістичної характеристики є насамперед «сукупністю соціально значущих ознак і відносин, які характеризують винну в порушенні кримінального закону людину, в поєднанні з іншими умовами й обставинами, що впливають на її злочинну поведінку»¹. Тобто з наведеного помітно, що вчена робить акцент на комплексному розумінні особи злочинця, коли всі її елементи знаходяться в тісному взаємозв'язку, поєднанні. При цьому основними елементами особи злочинця є не тільки соціально значущі ознаки, а й відносини й інші умови й обставини, які в своїй сукупності обумовлюють поведінку злочинця в конкретній ситуації.

Окремо варто навести позицію Є. Головина, який переконаний, що під час формування криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, варто використовувати для дослідження особи злочинця формальну ознаку. У такому разі з метою надання цілісної характеристики особі злочинця слід виокремлювати й розкривати біологічні властивості, соціальні властивості і психологічні риси. Більше за все, на думку науковця, на першому етапі криміналістичного вивчення особи злочинця, тобто на етапі збирання даних про те, хто ж скоїв злочин, пов'язаний з торгівлею людьми, на передній план виступають біологічні властивості особи. Бо саме наявність у індивіда численних біологічних властивостей забезпечує його біологічну індивідуальність (ідентичність)².

Характеристика особи злочинця є важливим елементом криміналістичної характеристики домагань дитини для сексуальних цілей, оскільки дає змогу сформувати комплексний профіль правопорушника, який враховує його психологічні, поведінкові та соціодемографічні особливості. Це дозволяє не лише краще зрозуміти мотиви та природу злочину, а й сприяти ефективнішому пошуку доказів та ідентифікації злочинця.

Особа злочинця в досліджуваній категорії кримінальних правопорушень характеризується за багатьма чинниками, основними з яких є наступні.

1. Психологічні аспекти. Аналіз особи злочинця в контексті сексуальних домагань дитини передбачає вивчення його внутрішнього світу, емоційних реакцій та психічних механізмів, які можуть слугувати рушійною силою проти моральних норм. Часто зустрічаються риси відсутності емпатії, маніпулятивності, нарцисизму, а також специфічні розлади особистості або девіантні сексуальні уподобання. Вивчення цих аспектів дозволяє визначити, яким чином особа планує та здійснює свої дії, а також допомагає сформувати психологічний портрет, який може бути використаний для прогнозування поведінки злочинця під час слідства та судового розгляду.

¹ Чаплинська Ю. А. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 6. С. 183. DOI <https://doi.org/10.15421/3919122>.

² Головин Є. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми. *Traektoriâ Nauki = Path of Science. Section "Law and Security"*. 2021. Vol. 7. No 8. Pp. 1010. DOI: 10.22178/pos.73-3.

2. Біхевіористичні особливості. Систематичний аналіз поведінкових патернів виявляє типові схеми взаємодії злочинця з жертвою. До таких патернів можна віднести застосування психологічного тиску, ретельно продумані дії для зменшення опору дитини, використання обманних тактик, а також певну організованість у плануванні та реалізації злочинної дії. Ці характеристики дозволяють встановити закономірності у поведінці правопорушника, що є важливим для побудови криміналістичного профілю та розробки стратегії розслідування.

3. Соціодемографічні та життєві чинники. Визначення віку, рівня освіти, соціального стану, сімейного виховання та життєвого досвіду злочинця дає можливість зрозуміти його соціальну динаміку та потенційні фактори, що вплинули на формування особистості. Часто злочинці, які вчиняють сексуальні домагання дітей, мають історію особистісних травм чи соціальної дезадаптації, що визначає їхню схильність до девіантної поведінки. Аналіз цих чинників дозволяє не лише створити повний криміналістичний портрет правопорушника, а й розробити профілактичні заходи, спрямовані на зменшення ризику рецидиву.

4. Практичне значення. Комплексний аналіз характеристик особи злочинця допомагає сформувати ефективні слідчі стратегії, враховуючи як специфіку організації злочинних дій, так і психологічні особливості, що впливають на кримінальну поведінку. Отримані дані можуть бути використані для вдосконалення існуючих методик розслідування, розробки рекомендацій для правоохоронних органів, а також сприяти розробці профільних статистичних моделей і баз даних, що дозволяють оперативно реагувати на подібні правопорушення.

За результатами аналізу наукових позицій до визначення ознак особи злочинця для злочинів сексуального характеру, вчинених стосовно дітей, а також вивчення матеріалів судово-слідчої практики з розслідування окресленої категорії кримінальних правопорушень можна виокремити типові ознаки особи злочинця, яка вчиняє домагання дитини для сексуальних цілей:

1) повнолітня особа, віком 18–35 років, офіційно не працевлаштована. Цей віковий діапазон часто пов'язаний з активним використанням інтернет-технологій та пошуком жертв онлайн. Неофіційне працевлаштування або його відсутність може свідчити про низький соціальний статус, відсутність стабільних джерел доходу, що може бути фактором, що штовхає на злочинну діяльність, а також ускладнює відстеження особи за офіційними даними. Це також може вказувати на схильність до асоціального способу життя або уникнення соціального контролю;

2) володіє навичками психологічного маніпулювання. Такі особи часто є вправними маніпуляторами, здатними вибудовувати «довірчі» стосунки з дитиною, використовуючи лестощі, обіцянки, подарунки або ігрові сценарії. Вони вміють використовувати вразливості дитини (самотність, низька самооцінка, відсутність батьківської уваги), а також її допитливість та

наївність. Маніпуляція дозволяє їм переконати дитину у безпечності своїх намірів, отримати конфіденційну інформацію або схилити її до дій, що можуть бути використані для подальшої експлуатації;

3) активно використовує інтернет-технології та соціальні мережі для пошуку контактів. Зазвичай, такі особи злочинців є «онлайн-хижаками». Вони досконало володіють сучасними гаджетами та програмним забезпеченням, створюють привабливі, часто вигадані, профілі в соціальних мережах, на ігрових платформах або в спеціалізованих чатах, де спілкуються діти. Їхня діяльність у мережі може бути прихованою (використання анонімних акаунтів, VPN, спеціалізованого програмного забезпечення), але обсяг і характер їхньої онлайн-активності (кількість контактів з дітьми, їхній вік, тематика листування) часто вказує на злочинні наміри;

4) має схильність до асоціальної поведінки та/або девіантних сексуальних уподобань (педофілія). Варто акцентувати, хоча не всі особи, котрі вчиняють домагання, є діагностованими педофілами, у багатьох випадках простежуються ознаки схильності до сексуальних потягів до дітей. Це може проявлятися в колекціонуванні дитячої порнографії, попередніх епізодах домагань або насильства, а також загальній асоціальній поведінці, що включає проблеми з адаптацією в суспільстві, низьку емпатію та відсутність докорів сумління. При цьому особа з діагнозом педофіла, зазвичай, демонструє привітність, високу комунікабельність та охайний зовнішній вигляд. Вона здатна легко зацікавлювати дітей розмовою і з очевидним задоволенням проводить час, граючись з ними. Діти часто відчувають симпатію до таких дорослих і охоче проводять з ними час. Характерно, що такі особи нерідко обирають професії, що передбачають постійний та близький контакт з дітьми. Це можуть бути тренери, вчителі, вихователі, лікарі (особливо педіатри), волонтери у дитячих таборах, керівники гуртків чи секцій. Цей вибір професії дозволяє їм мати постійний доступ до дітей, встановлювати довірчі стосунки та створювати умови для задоволення своїх девіантних схильностей, залишаючись при цьому поза підозрою¹;

5) схильна до ретельної конспірації та приховування слідів своєї злочинної діяльності. З метою маскування своїх протиправних діянь особи злочинців можуть використовувати одноразові акаунти, шифровані канали зв'язку, спеціальне програмне забезпечення для видалення історії браузера та листування, а також активно протидіяти розслідуванню, залякуючи жертв або видаляючи цифрові сліди;

6) має доступ до дітей або до середовища, де перебувають діти. Вказана ознака не обов'язково означає офіційну роботу з дітьми (хоча це теж можливо, наприклад, вчителі, тренери, вихователі). Доступ до дітей може бути забезпечений через родинні зв'язки, сусідство, участь у дитячих онлайн-іграх, форумах, або ж шляхом створення привабливого образу для

¹ Орлова Т. А., Тапдигова Н. Д. Про криміналістичну характеристику особи педофілів та ознаки їх виявлення у соціумі. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану*. Харків, 2022. С. 296.

дитини.

У разі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст.156-1 КК України, з метою втягнення неповнолітньої особи у виготовлення дитячої порнографічної продукції, особа злочинця характеризується наступними ознаками: «створенням предметів дитячої порнографії займаються особи, вік яких коливається від 14 до 65 років, а їх виготовленням та поширенням – особи у віці від 20 до 45 років. В основному ці особи не одружені, дітей не мають, постійного місця роботи також, за виключенням 30% осіб, які працюють в Інтернет клубах, комп'ютерних центрах тощо, переважно мають середню або вищу освіту, як правило, технічну. Це особи, для яких отримання прибутку не завжди є обов'язковим, дана категорія злочинців здійснюється як з метою збуту та розповсюдження, так і з хуліганських мотивів, а інколи з метою задоволення збочених потреб злочинця. 70% злочинців даної категорії злочинів були засуджені, переважна їх більшість за злочини, пов'язані з сексуальною експлуатацією дітей. 90% злочинів даної категорії вчинюються близькими чи хорошими знайомими жертви»¹.

Окремо слід указати, що такі діяння можуть бути як поодинокими кримінальними правопорушеннями, так і елементами організованої злочинної діяльності. В останньому випадку домагання дитини для сексуальних цілей носять систематичний характер і є складовою цілою злочинної схеми, яка, зазвичай, учиняється в співучасті з чітким розподілом ролей між злочинцями. Цей розподіл ролей дозволяє злочинцям ефективніше координувати свої дії, маскувати злочинну діяльність та уникнути викриття.

Наприклад, Є. Головин указує, що суб'єктів злочинної діяльності можна поділити на групи залежно від їх функції у механізмі злочинної діяльності:

- організатори злочинної діяльності – це особи, які ініціюють та розробляють процес торгівлі людьми. Важливо розуміти, що організатор не завжди є безпосереднім керівником повсякденної злочинної діяльності. Проте, як організатори, так і керівники, зазвичай, мають не лише розгалужені зв'язки, а й значний авторитет як у злочинному середовищі, так і у владних структурах. Їх вирізняє високий рівень освіти та широке коло знайомств, друзів і родичів. Ці характеристики дозволяють організаторам ефективно створювати та інтегрувати структурні підрозділи злочинного формування, часто використовуючи родинні, національні чи інші тісні зв'язки для забезпечення згуртованості та конспірації;

- керівники злочинної діяльності – це особи, які безпосередньо управляють процесом торгівлі людьми та їх подальшою експлуатацією. Їхні функції та характеристики визначаються завданнями, поставленими організатором. Для керівників типовими ознаками є: тісний зв'язок з

¹ Паляничко Д.Г. Методика розслідування злочинів, пов'язаних із дитячою порнографією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2013. С. 8–9.

кримінальними елементами, нерідко наявність судимості, а також виражені організаторські здібності, твердість характеру та рішучість. Вони є тими, хто втілює злочинний задум на оперативному рівні;

– вербувальники – це ключова категорія злочинців, що займаються пошуком, відбором та схилянням потенційних жертв. Саме вони є першою ланкою контакту. Після їхніх дій інші співпільники обмежують свободу жертви або експлуатують. Вербувальники, як правило, є співвітчизниками жертв торгівлі людьми, що дозволяє їм легше входити в довіру, використовуючи спільну мову, культурні особливості та особисті зв'язки;

– інші учасники: посередники, особливою категорією серед яких є корумповані співробітники органів влади й управління; консультанти; перевізники; особи, які приймають жертв за кордоном або в іншому місті всередині країни¹.

З приводу організованих злочинних схем, пов'язаних із домаганням дитини для сексуальних цілей, в механізмі їх реалізації можуть брати участь такі особи:

– «мисливці» (грумери) – особи, які безпосередньо встановлюють контакт із дитиною онлайн або офлайн, вибудовують довірчі стосунки та схиляють її до надання інформації або вчинення певних дій;

– «оператори»/«виробники» – ті особи, які організовують безпосереднє втягнення дитини у виготовлення порнографічних матеріалів, керують процесом зйомки чи іншими формами експлуатації;

– «розповсюджувачі» – особи, відповідальні за поширення створеного контенту через різні платформи, даркнет-ресурси або приватні мережі;

– «фінансисти»/«відмивачі» – особи, котрі займаються легалізацією коштів, отриманих від злочинної діяльності, пов'язаної з домаганням дітей для сексуальних цілей;

– «технічна підтримка» – це особи, які забезпечують технічну інфраструктуру (сервери, анонімні мережі, шифрування), необхідну для функціонування схеми та її маскування.

Висновки. Отже, криміналістична характеристика особи злочинця виступає не лише як описовий елемент, але й як важливий аналітичний інструмент, що інтегрує психологічні, поведінкові та соціодемографічні аспекти для створення цілісного криміналістичного профілю. Це сприяє підвищенню ефективності кримінального провадження, попереджанню повторних злочинів та зміцненню захисту прав дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бишевец О. В., Романенко Т. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики шахрайств, що вчиняються в мережі Інтернет. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 81–87.

¹ Головин Є. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми. *Trajectoriâ Nauki = Path of Science. Section "Law and Security"*. 2021. Vol. 7. No 8. Pp. 1012–1013. DOI: 10.22178/pos.73-3.

2. Головин Є. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми. *Traektoriâ Nauki = Path of Science. Section "Law and Security"*. 2021. Vol. 7. No 8. Pp. 1009–1015. DOI: 10.22178/pos.73-3.
3. Керик Л. І. Криміналістична характеристика та основи розслідування доведення до самогубства : автореф. дис. ... канд. юрид. уаук : 12.00.09. Харків, 2013. 188 с.
4. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики у злочинах проти статевої свободи та статевої недоторканності дітей. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 53. С. 128–131. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.25>.
5. Орлова Т. А., Тапдигова Н. Д. Про криміналістичну характеристику особи педофілів та ознаки їх виявлення у соціумі. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану*. Харків, 2022. С. 295–298.
6. Паляничко Д. Г. Методика розслідування злочинів, пов'язаних із дитячою порнографією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2013. 22 с.
7. Пчеліна О. В. Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. 568 с.
8. Фурман Я. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики контрабанди культурних цінностей. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 364–369.
9. Чаплинська Ю. А. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 6. С. 181–184. DOI <https://doi.org/10.15421/3919122>.

Стаття надійшла до редакції 09.07.2023

Yulia H. YATSIK,

Postgraduate Student

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

THE PERSONALITY OF THE CRIMINAL AS AN ELEMENT OF THE CRIMINAL CHARACTERISTICS OF SEXUAL HARASSMENT OF A CHILD

The article explores the personality of the offender as a key element of criminalistic characteristics of child sexual abuse attempts, one of the most acute and pressing issues of modern times. It highlights that the relevance of the topic is driven not only by the increasing number of such crimes, including the involvement of children in the production of child pornography, but also by the transnational nature of these acts, which have spread due to the active use of internet technologies. It emphasizes that criminalistic characteristics are not only a system of information about the crime but also a practical tool for law

enforcement officers, enabling them to propose hypotheses, plan investigative actions, evaluate evidence, and predict offender behavior. Special attention is given to the correlations between elements of criminalistic characteristics, which give it predictive significance. The article identifies key characteristics: adulthood (predominantly aged 18–35), often informal employment, which may indicate an asocial lifestyle or a desire to avoid supervision. It also stresses the possession of psychological manipulation skills, allowing the offender to establish "trusting" relationships with the child, exploiting vulnerabilities such as loneliness, low self-esteem, or the need for attention to persuade them toward further exploitation. Significant attention is paid to the active use of internet technologies and social media for searching and establishing contacts with children. Typical features include a tendency toward asocial behavior and/or deviant sexual preferences (pedophilia), manifesting, for instance, in the collection of child pornography or prior episodes of abuse. The article reveals a tendency for meticulous concealment and trace elimination, including the use of encrypted communication channels, disposable accounts, and specialized software. It particularly emphasizes that such individuals often choose professions or fields of activity that ensure constant and close contact with children (coaches, teachers, caregivers, volunteers), granting them unimpeded access to potential victims. It is also noted that such abuse can be either isolated crimes or components of organized criminal activities, where offenders act in collaboration with clear role distribution (groomers, operators, distributors, financiers, technical support).

Key words: *criminalistic characteristics, criminalistic methodology, sexual exploitation, sexual violence, investigation methodology, child sexual abuse attempts, offender's personality, offender's characteristics.*